



Fred Kistenkas

WAGENINGS WETSONTWERP



foto Fred Kistenkas

“Kistenkas, jij hebt voortdurend kritiek op die nieuwe Omgevingswet en gaat er altijd met gestrekt been in; kun je niet eens een wat positievere insteek kiezen en zeggen hoe het dan wel moet?”, aldus een vraag hier op de Wageningse campus. Ja natuurlijk kan dat. Leuk projectje: maak maar een soort Wagenings Wetsontwerp. In Duitsland schijnt het heel gewoon te zijn dat de universitaire wereld met een voorzetje voor betere wetgeving komt; dat heet daar een Professorenentwurf. Wij hebben die gewoonte kennelijk nog niet. Mijn Wagenings Wetsontwerp voor een betere omgevingswetgeving? Dat zou in wezen een vijf-puntenplan zijn. Ik geef u de primeur:

1. *Duurzaamheidsbeginsel.* Zet een rechtsbeginsel van duurzaamheid in de Grondwet. Dat is de allerhoogste wet in dit land en zorgt ervoor dat rechters gebiedsontwikkelingen op basis van verouderde wetten en niet-duurzame bouwregels kan overrulen met een moderne toetsing aan ecosysteemdiensten, *sustainable development goals* (de bekende SDGs van de VN) of simpelweg een *triple P*-balans. Maak vooral bodem en water weer sturend voor de ruimtelijke ordening. In de Zwitserse Grondwet is dat bijvoorbeeld al gedaan. Daar heeft trouwens ook ons vakgebied van bos- en natuurbeheer een heuse

- grondwettelijke status; kom daar in Nederland maar eens om. Ook Nieuw-Zeeland heeft zo'n overkoepelend en correctief duurzaamheidsbeginsel en dat bevat al dertig jaar uitstekend.
2. *Maak rechterlijke toetsing aan de Grondwet mogelijk.* Nodig is dan dus wel dat rechters wetten aan de Grondwet mogen toetsen en dat mag in dit land nog steeds niet. Daarmee plaatst Nederland zich in het illustere rijtje van landen als Irak, Noord-Korea, Cuba en Saoedi-Arabië. Fijn gezelschap. Schrappen dus, dat achterlijke rechterlijk toetsingsverbod van art. 120 uit de Grondwet.
 3. *Recentralisatie.* Onbekommerd decentraliseren willen we niet meer. Zelfs de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) wil weer meer centrale regie. Dat doe je door de planologische kernbeslissing (PKB) en het provinciale preventieve toezicht op gemeentelijke ontwerp-bouwplannetjes weer in ere te herstellen.
 4. *Resectoralisatie.* Handhaaf de sectorale milieu- en ruimtelijke ordeningswetten. Alles in een integrale mega-wet proppen levert niks op; milieu en natuur delven het onderspit, aldus ook de Nieuw-Zeelandse evaluatie van dertig jaar werken met een omgevingswet, zoals wij die nu hier willen invoeren.
 5. *Schrap het delegatieverbod uit de mest- en pesticidenwetgeving.* Lagere overheden mogen in ons land geen mestbeleid of pesticidenbeleid voeren. Alleen de minister kan dat, zo zegt de Meststoffenwet (Mstw) en Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Wgb). Delegeren naar latere overheden is nu in die wetten verboden. Gevolg is dat een gemeente of waterschap geen aanscherpingen van het mestbeleid of bestrijdingsmiddelenbeleid van de rijksoverheid mogen aanbrengen. Schrappen dus dat delegatieverbod in die twee wetten. Leve de gemeentelijke teeltverboden en de glyfosaatvrije gemeente. Let wel: ik heb het dus over aanscherping, niet over afzwakking.

Rechtsvergelijking loont altijd, maar wordt in Nederland amper nog gedaan. Te duur, te tijdrovend? Jammer. Kijk bijvoorbeeld eens naar die Nieuw-Zeelandse integrale omgevingswet en de wetsevaluatie daarvan: men wil er weer vanaf. Stoppen met die Omgevingswet dus. Alleen dat duurzaamheidsbeginsel werkt wel goed. Ook mijn pleidooi voor die resectoralisatie en recentralisatie komt trouwens uit dat lijvige evaluatierapport van ruim vijfhonderd bladzijden dat kennelijk niemand in Nederland nog gelezen heeft. En kijk ook eens naar de Zwitserse Grondwet met een hele afdeling over natuur, bos, water en duurzame ruimtelijke ordening. Duurzaamheid is daar een grondwettelijk rechtsbeginsel. Onze Grondwet is daarbij vergeleken erg karig en zegt daarover in wezen helemaal niets. Is zo'n vijf-puntenplan nou de Haarlemmerolie dat alle groene problemen oplost? Nou nee, maar het wordt wel beter voor milieu en natuur. En zo'n vijf-puntenplan klinkt inderdaad vriendelijker, want dat is minder van dat altijd maar gestrekte been.

fred.kistenkas@wur.nl